

Γλώσσα Γ' Δημοτικού

Τα απίθανα μολύβια

ΤΡΙΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

βιβλίων και παραγωγή

υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το

Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ευάγγελος Ιντζίδης, *Εκπαιδευτικός*
Αθανάσιος Παπαδόπουλος,

Εκπαιδευτικός

Αριστοτέλης Σιούτης,

Εκπαιδευτικός

Αικατερίνη Τικτοπούλου,

Εκπαιδευτικός

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αθανάσιος Τριλιανός,

Καθηγητής του Πανεπ. Αθηνών

Μαρία Καπετανίδου,

Σχολική Σύμβουλος

Μιχαήλ Αργύρης, *Εκπαιδευτικός*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Χρήστος Δήμος,

Ζωγράφος - Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Βουβονίκος Βασίλειος, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Πέτρος Μπερερής,
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

Χρήστος Παπαρίζος,
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
Σταθοπούλου Αλεξάνδρα,
Εκπαιδευτικός

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Ευάγγελος Ιντζίδης
Αθανάσιος Παπαδόπουλος
Αριστοτέλης Σιούτης
Αικατερίνη Τικτοπούλου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού

Τα απίθανα μολύβια

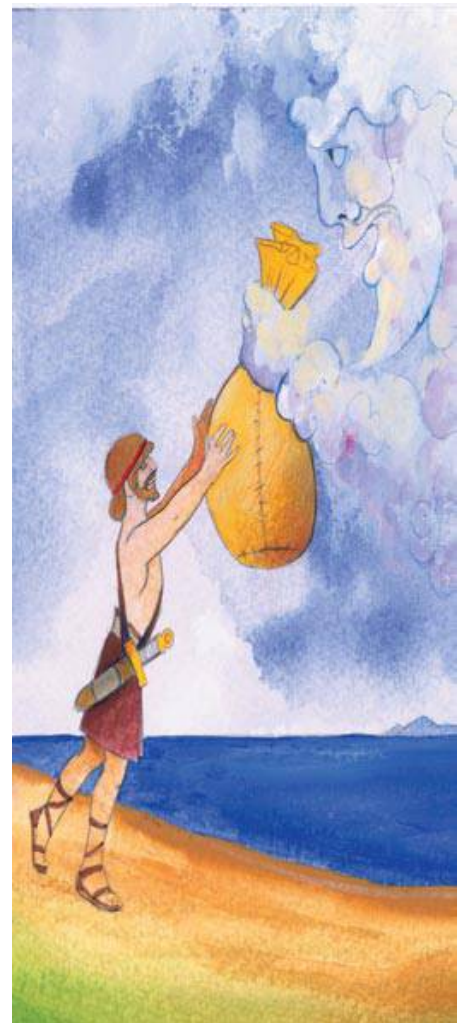
ΤΡΙΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τόμος 1ος

Ήτανε μια φορά...

- 1** Τα ταξίδια του παππού μου
- 2** Τα ταξίδια του παππού μου (συνέχεια)
- 3** Μια αληθινή ιστορία
- 4** Στο νησί του Αιόλου
- 5** Γεια σου χαρά σου Βενετιά

Γνωρίζουμε το φανταστικό κόσμο των παραμυθιών, ακολουθούμε τα βήματα του Οδυσσέα, αρμενίζουμε στη Μεσόγειο θάλασσα. Από τη γη ως τη σελήνη τα ταξίδια είναι μια θαυμάσια περιπέτεια.

Τα ταξίδια του παππού μου

Και τι δε μου έλεγε εμένα ο παππούλης μου όταν ήμουνα μικρός. Ώρες ολόκληρες έλεγε, έλεγε, κι εγώ δε χόρταινα να τον ακούω. Για χώρες μακρινές, για μέρη άγνωστα κι αλαργινά*, που δεν τα βάνει ο νους του ανθρώπου. Για της θάλασσας τον αφαλό, που καταπίνει τα καράβια, και για τη χώρα των Σκυλοκέφαλων, κι ακόμα για τη Γοργόνα, την αδελφή του Μεγαλέξαντρου, και γι' άλλα τέτοια φοβερά και τρομερά που κρύβει τούτη η πλάση.

- Αλήθεια, παππού; τον ρωτούσα.

- Αλήθεια, ψυχή μου, απαντούσε εκείνος.

*αλαργινά: απομακρυσμένα

Βασιλοπούλες όμορφες περίμεναν μέσα σε πλουμιστά παλάτια το ραφτόπουλό τους, κι εγώ δεν έβλεπα την ώρα να μεγαλώσω λίγο και να φύγω απ' το χωριό, να βγω στον κόσμο, να πάω στην Πόλη* και στην Αγια-Σοφιά. Δεν άργησε να 'ρθει αυτή η ώρα. Η μάνα μου ετοίμασε το μπογαλάκι* μου και μ' έστειλε στην Πόλη, σ' ένα ράφτη σπουδαίο και τρανό.

- Να πας να μάθεις την τέχνη, να γίνεις ραφτόπουλο, να βγάζεις το ψωμί σου. Έτσι μου είπε.

Πήγα, λοιπόν, κι εγώ στην Πόλη κι είδα την Αγια-Σοφιά, κι είδα το Βόσπορο, και θαμπώθηκα απ' την

*Πόλη: Κωνσταντινούπολη

*μπογαλάκι: δέμα με ρούχα και πράγματα, τυλιγμένα με ένα κομμάτι ύφασμα

ομορφιά. Όμως, η δουλειά στο ραφτάδικο ήτανε σκληρή και το αφεντικό δε χωράτευε*. Είχε και μια πήχη*, κι άμα τεμπέλιαζε κανένα από τα ραφτόπουλα, μ' αυτή μας βάραγε για να στρωθούμε στη δουλειά. Κι όσο για βασιλοπούλες, που έλεγε ο παππούς, αυτές δεν τις είδα πουθενά!

*χωράτευε: αστειευόταν

*πήχη: λεπτή ξύλινη σανίδα που χρησιμοποιείται σαν μέτρο

- Αχ, παππούλη, έλεγα μέσα μου, αναστενάζοντας, με τη μέση μου πιασμένη απ' το ράψιμο. Πότε θα 'ρθει κι εμένα η βασιλοπούλα μου, να φύγουμε απ' το ραφτάδικο, να πάμε να χτίσουμε το παλάτι μας και στο τέλος να ζούνε αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα!

(συνεχίζεται) Γεώργιος Βιζυηνός

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Αρίθμησε τις παραγράφους του κειμένου.

2 Αντιστοίχισε το κύριο νόημα με τον τίτλο κάθε παραγράφου στη διπλανή σελίδα.

Τι περιμένει ότι θα συναντήσει ο εγγονός στην Πόλη και τι συμβαίνει εκεί;

3

Οι ιστορίες του παππού

Η δουλειά στο φατμάκι ήταν σκληρή και το αφεντικό αυστηρό.

σοφωλ
παρά-
λη

Η σκληρή δουλειά

Μόλις μετέλασα η μητέρα μου με ξέστειλε στην Πόλη για να γίνει φατμούλο.

σοφωλ
παρά-
λη

Η αναχώρηση

Όταν ήμουνα μικρός, ο παππούς μου έλεγε ιστορίες για άγνωστα μέρη.

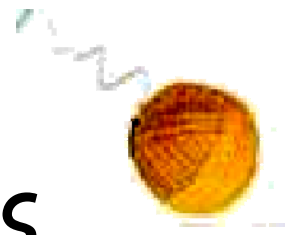
σοφωλ
παρά-
λη

Τίλος

Κύριο νόημα

Παίζω με τις λέξεις

4 Συμπλήρωσε τις φράσεις του κειμένου.

Ώρες ολόκληρες έλεγε, έλεγε, κι
εγώ δε χόρταινα

Ο αφαλός της

που καταπίνει

Να πας να μάθεις την τέχνη,
να γίνεις ραφτόπουλο, να βγάζεις

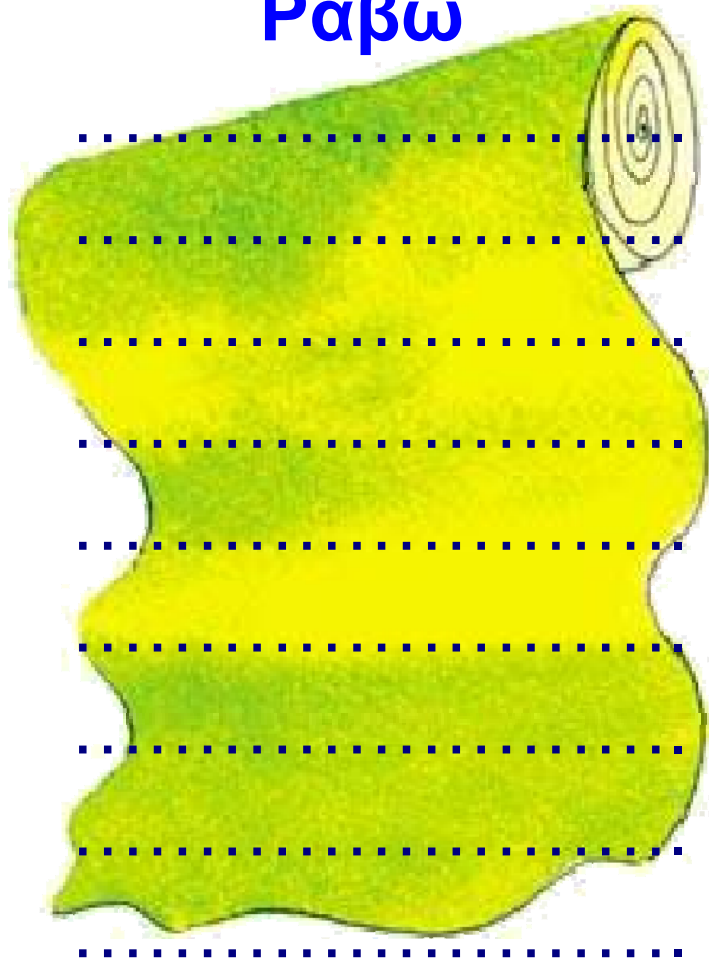
.....

Αχ, παππούλη, έλεγα μέσα μου,
αναστενάζοντας, με τη μέση μου
..... απ' το ράψιμο.

5 Κύκλωσε τις μεταφορικές εκφράσεις που υπάρχουν στην προηγούμενη άσκηση και εξήγησέ τες στην τάξη.

6 Ψάξε στο κείμενο για λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τη λέξη «ράβω». Πρόσθεσε και άλλες λέξεις που μπορείς να θυμηθείς ή να βρεις στο λεξικό σου.

Ράβω

Γράφω σωστά

7 Γράψε τα λόγια που είπε η μάνα στο γιο της λίγο πριν αυτός φύγει για την Πόλη.

.....
.....
.....

Η αφήγηση του παππού συνεχίζεται

8 Συμπλήρωσε τα κενά στα ρήματα με (αβ) ή (αυ) και βάλε τόνο όπου χρειάζεται.

«Μια και δυο, ρ___ω το θησαυρό του δράκου μέσα σε ένα σακί, σκ___ω βαθιά και τον θ___ω κάτω από το δέντρο της αυλής. Αν___ω το τζάκι, αναπ___ομαι και σε λίγο π___ω να θυμάμαι τις δύσκολες στιγμές που πέρασα...»

Τα ταξίδια του παππού μου (συνέχεια)

Μια μέρα ήρθε ο Θύμιος, ο υπηρέτης του παππού, και με γύρευε. Ο παππούς ήτανε, λέει, άρρωστος βαριά και ζητούσε να με δει. [...]

- Ήρθες, ψυχή μου; φώναξε

ο παππούς μόλις με είδε.

Ο παππούλης μου ήταν καλά! Η χαρά μου δε λεγόταν! Αγκαλιαστήκαμε και φιληθήκαμε ώρα πολλή, κι εγώ άρχισα να του λέω για την Πόλη και για τα καλά της, για τα καράβια που έπλεαν στο Βόσπορο, για την Προποντίδα και την Αγια-Σοφιά.

Εκείνος όμως με έκοψε και μου είπε:

- Άσ' τα αυτά! Πέρασες απ' τη χώρα που ψήνει ο ήλιος το ψωμί; Και είδες τους Σκυλοκέφαλους;

- Όχι, παππού, δεν τους είδα. [...]
- Πέρασες, τότε, απ' της θάλασσας τον αφαλό, εκεί που το νερό γυρίζει γύρω-γύρω και καταπίνει τα καράβια;
- Όχι παππού, δεν πέρασα.
- Ωχ, ψυχή μου! Δεν είδες τίποτε λοιπόν! [...]
- Να δεις, παππού, τι μεγάλη που είναι η Πόλη! Και τι πολλοί άνθρωποι που είναι εκεί και...
- Ασ' τα αυτά! με διέκοψε ο παπ-

**πούς. Είδες τον τόπο που είναι
οι άνθρωποι οι μαρμαρωμένοι;**

- Όχι, παππού! Δεν τον είδα!

**- Αχ, ψυχή μου! Τίποτα δεν είδες
στη ζωή σου, τίποτα!**

**Εγώ τον άκουγα και στεναχωριό-
μουν που δεν ήθελε να με ακούσει
κι όλο έλεγε και μου ξανάλεγε:**

**«Άσ' τα αυτά, άσ' τα αυτά!». Όμως
καμάρι να κιόλας, που είχα έναν
παππού τόσο ταξιδεμένο.**

**- Πολλά ταξίδια θα έκανες στη ζωή
σου, παππού! του είπα.**

**- Ποιος, εγώ; είπε ξαφνιασμένος
ο παππούς, που δεν περίμενε την
ερώτηση. Εγώ όχι, ψυχή μου, συνέ-
χισε μετά, η γιαγιά σου, η Χρυσή,
αυτή έκανε τα ταξίδια! [...]**

**- Και στη χώρα που ψήνει ο ήλιος
το ψωμί, τότε πήγες, παππού;
τον ρώτησα εγώ, απογοητευμένος.**

- Ω! είπε τότε εκείνος. Αυτού, ψυχή

μου, δεν επήγα, με τ' αφηγήθηκε η γιαγιά μου, όταν ήμουνα μικρός.

- Και στη Γοργόνα, την αδελφή του Μεγαλέξαντρου, και στη χώρα των Σκυλοκέφαλων, ούτε κι εκεί επήγες;

- Όχι, ψυχή μου! Δεν τους είδα τους Σκυλοκέφαλους. Η γιαγιά μου με τ' αφηγήθηκε, η γιαγιά μου.

- Κι οι βασιλοπούλες, παππού; Αυτές που ερωτεύονται τα ραφτόπουλα κι από τον έρωτά τους αρρωσταίνουν, και τρέχει ο μπαμπάς τους ο βασιλιάς και τα παρακαλεί;

- Αχ, ψυχή μου! κι αυτό η γιαγιά μου με τ' αφηγήθηκε. Μα θαρρώ πως μήτε κείνη το είδε με τα μάτια της!

Γεώργιος Βιζυηνός,
Το μόνο ταξίδι της ζωής του,
διασκευή: Κώστας Πούλος,
εκδ. Παπαδόπουλος

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Γράψε έναν ταιριαστό τίτλο για τη συνέχεια της ιστορίας που μόλις διάβασες.

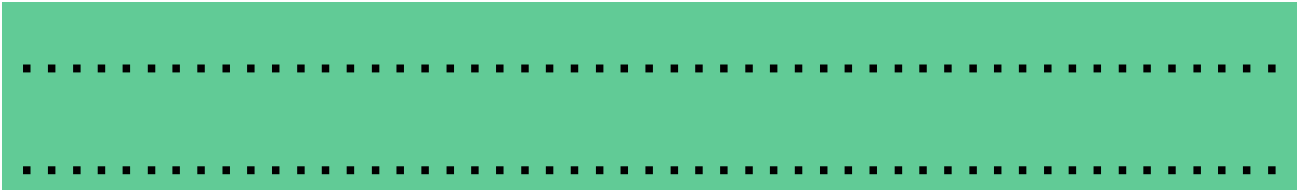
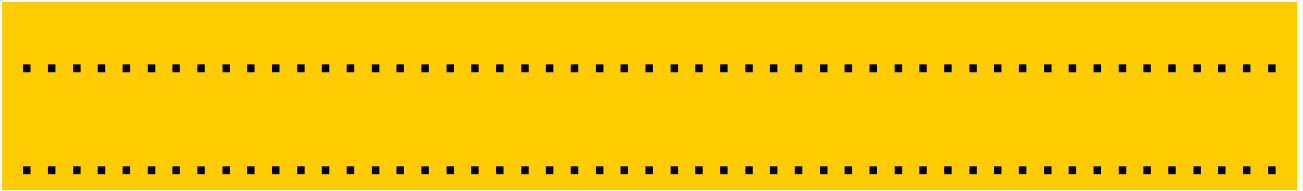
.....
.....

2 Το ραφτόπουλο έχει ακούσει πολλές ιστορίες από τον παππού του. Βάλε τίτλους σε αυτές τις ιστορίες:

Η χώρα που ψήνει ο ήλιος το ψωμί

.....
.....

.....
.....

Παρατηρώ και μαθαίνω

**ώρα πολλή, πολλοί άνθρωποι,
πολλά ταξίδια**

**Συμπλήρωσε τον πίνακα
κλίσης του επιθέτου:
ο πολύς, η πολλή, το πολύ**

▶▶ Ενικός αριθμός

Ον.	ο πολύς θόρυβος
Γεν.	–
Αιτιατ.	τον πολύ
Κλητ.	–

▶▶ Πληθυντικός αριθμός

Ον.	οι πολλοί
Γεν.	των πολλών
Αιτιατ.	τους πολλούς θορύβους
Κλητ.	(πολλοί))

▶▶ Ενικός αριθμός

Ον.	η πολλή βροχή
Γεν.	της πολλής
Αιτιατ.	την πολλή
Κλητ.	–

▶▶ Πληθυντικός αριθμός

Ον.	οι πολλές
Γεν.	των πολλών
Αιτιατ.	τις πολλές
Κλητ.	(πολλές)

▶▶ Ενικός αριθμός

Ον.	το πολύ χρώμα
Γεν.	–
Αιτιατ.	το πολύ
Κλητ.	–

▶▶ Πληθυντικός αριθμός

Ον.	τα πολλά
Γεν.	των πολλών
Αιτιατ.	τα πολλά
Κλητ.	(πολλά)

Με ένα ή δύο **λ**, με **η** ή **υ**;

Πρόσεξε την ορθογραφία του επιθέτου στον πίνακα κλίσης και συμπλήρωσε το συμπέρασμα:

Το επίθετο **ο πολύς**, **η πολλή**,
το πολύ γράφεται με ένα **λ** και **υ** στο
..... και
γένος του
αριθμού.

Παίζω με τις λέξεις

3 Συμβουλέψου το λεξικό σου και γράψε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τη λέξη «ταξίδι».

Πρόσθεσε και άλλες λέξεις που
μπορείς να θυμηθείς.

Ταξίδι

.....

.....

.....

.....

.....

Πώς ήταν το ταξίδι σου;

4 Ένα ταξίδι μπορεί να είναι...
ευχάριστο, σύντομο, βαρετό,
περιπετειώδες. Πώς αλλιώς
μπορείς να χαρακτηρίσεις ένα
ταξίδι; Γράψε και δικά σου επίθετα:

.....

.....

.....

5 Ποια επίθετα θα ταίριαζαν στα παρακάτω ταξίδια;

Ονειρεύτηκα πως ταξίδεψα στον Άρη με ένα διαστημόπλοιο.

Ήταν ένα ταξίδι

.....
.....

Ταξιδεύαμε είκοσι ώρες με το αεροπλάνο για την Αυστραλία.

Ήταν ένα ταξίδι

.....
.....

Επιστρέψαμε από την Κρήτη με ένα πολυτελέστατο πλοίο.

Το ταξίδι μας ήταν

.....
.....

Γράφω σωστά

6 Συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν από το απόσπασμα της ιστορίας.

Όμως καμάρινα κιόλας, που
..... έναν παππού τόσο
.....
- ταξίδια θα έκανες
στη ζωή σου, !
του

7 Συμπλήρωσε τις καταλήξεις του επιθέτου **πολύς** και βάλε τόνο.

πο _____ άνθρωποι, πο _____ ήλιος,
πο _____ ώρες, πο _____ κόπος,
πο _____ βροχή

Αύριο Ανθολόγιο

Μια αληθινή ιστορία

Επειδή είχα βαρεθεί όλο τα ίδια και τα ίδια, ναύλωσα μια μέρα ένα καλό καράβι και βγήκα στο πέλαγο να γνωρίσω τον κόσμο. Για πλήρωμα πήρα νέους διαλεχτούς, στην ηλικία μου, και καπετάνιο βρήκα τον καλύτερο, αφού, δίχως να κάνω τσιγκουνιές, του έταξα το μισθό που μου ζήτησε.

Ξάφνου, κατά το μεσημεράκι, σηκώθηκε τυφώνας δυνατός, που μας πήρε και μας σήκωσε με όλο το καράβι ψηλά, στον αέρα. Με φουσκωμένα τα πανιά αεροδρομούσαμε εφτά μερόνυχτα, ταξίδι δύσκολο για πλοίο, αλλά ευτυχώς ο καπετάνιος άξιζε το μισθό του και με το παραπάνω. Έτσι, την όγδοη μέρα αράξαμε στο φεγγάρι, που ήταν ένα λαμπερό νησί στον αέρα.

Μόλις νύχτωσε, είδαμε αμέτρητα άλλα νησάκια σκορπισμένα εδώ κι εκεί. Ένα από αυτά είχε πάνω του δάση και πολιτείες και θάλασσες απέραντες. Κάποιος είπε ότι ήταν η γη που κατοικούσαμε, πράγμα που μας έκανε μεγάλη εντύπωση. Αντί όμως να φοβηθούμε, αποφασίσαμε να προχωρήσουμε πιο πέρα.

Δεν προφτάσαμε ωστόσο να πάμε μακριά, γιατί μας σταμάτησαν

**οι Ιππόγυπτοι και μας οδήγησαν
στο βασιλιά τους τον Ενδυμίωνα.
Οι Ιππόγυπτοι ήταν τεράστιοι γύπες
που τους οδηγούσαν άντρες.**

**Δουλειά τους ήταν να προστατεύ-
ουν το φεγγάρι από ανεπιθύμητους
επισκέπτες.**

**- Μήπως είστε Έλληνες; μας ρώτη-
σε ο Ενδυμίωνας μόλις μας είδε.**

- Ναι.

**- Και πώς καταφέρατε να περάσετε
όλο τον αέρα και να φτάσετε ίσαμε
δω; Εμείς του τα είπαμε όλα χαρτί
και καλαμάρι και τότε εκείνος μας
διηγήθηκε τα δικά του.**

**- Κατοικούσα κι εγώ σαν άνθρω-
πος στη γη, ώσπου μια μέρα με
πήρε ένας αέρας και με σήκωσε και
μ' έφερε εδώ πέρα. Μην έχοντας σε
τούτο το μέρος τι άλλο να κάνω,
αποφάσισα να γίνω βασιλιάς.**

Ώρες πολλές καθίσαμε παρέα

με τον Ενδυμίωνα και τα λέγαμε, για τη ζωή στο φεγγάρι και για όλα τα παράξενα κι αλλόκοτα πλάσματα που ζούσαν σε κείνο το μέρος. Εκείνος, χαρούμενος που βρήκε ελληνική παρέα στο φεγγάρι, μας μιλούσε με ευχαρίστηση για πράγματα που, αν δεν τα δει κανείς με τα ίδια του τα μάτια, δύσκολα τα πιστεύει.

Λουκιανός, *Ταξίδι στο φεγγάρι*,
απόδοση: Κώστας Πούλος,
εκδ. Παπαδόπουλος

Ξεκλειδώνω το κείμενο

- 1** Γιατί νομίζεις ότι ο συγγραφέας έδωσε αυτό τον τίτλο;
- 2** Αρίθμησε τις παραγράφους του κειμένου. Συμπλήρωσε τα κύρια νοήματα και τους τίτλους των παραγράφων, όπου λείπουν.

1η παράγραφος

Κύριο νόημα

Κάποιος ναύλωσε ένα καράβι με διαλεχτό πλήρωμα και ξεκίνησε για να γνωρίσει τον κόσμο.

Τίτλος

.....
.....

2η παράγραφος

Κύριο νόημα

.....
.....
.....
.....

Τίτλος

Το ταξίδι προς το φεγγάρι

3η παράγραφος

Κύριο νόημα

Στο φεγγάρι συνάντησαν έναν παράξενο στρατό, τους Ιππόγυππους, και το βασιλιά τους τον Ενδυμίωνα.

Τίτλος

.....
.....

4η παράγραφος

Κύριο νόημα

.....
.....
.....
.....

Τίτλος

.....
.....

3 Υπογράμμισε στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου όσες λέξεις ή φράσεις δίνουν πληροφορίες σχετικές με το χρόνο (πότε έγινε το κάθε γεγονός, πόση διάρκεια είχε κάθε γεγονός).

- Ξαναδιάβασε τη δεύτερη παράγραφο παραλείποντας τις φράσεις που υπογράμμισες. Τι παρατηρείς;

4 Σε μια φανταστική ιστορία συμβαίνουν πράγματα που δύσκολα τα πιστεύει κανείς. Γράψε δύο γεγονότα που δείχνουν ότι η ιστορία που διάβασες είναι φανταστική.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Τα μυστικά του φεγγαριού

5 Η Σελήνη, που πότε μεγαλώνει και πότε μικραίνει, πότε φωτίζει και πότε σβήνει, ήταν ένα μεγάλο μυστήριο για τους αρχαίους λαούς. Στην ιστορία που διάβασες πώς ταξιδεύουν οι ήρωες στη Σελήνη και πώς περιγράφουν τον πλανήτη και τη ζωή πάνω σ' αυτόν;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

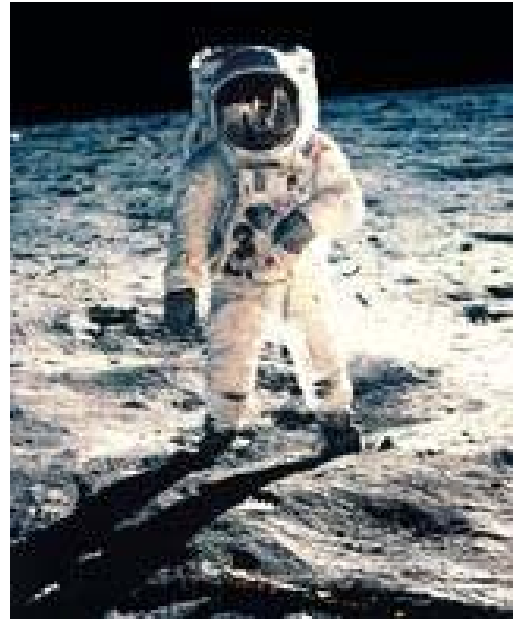
.....

.....

.....

Φωτ/φίες: NASA
από το βιβλίο
του Μάικ Γκόλντσμιθ
Διαστημικά ταξίδια,
εκδ. Σαββάλα

6 Αν σήμερα επισκεπτόσουν τη Σελήνη, πώς θα ταξίδευες ως εκεί, τι θα έβλεπες πάνω σ' αυτή και πώς θα την περιέγραφες;

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....

Παρατηρώ και μαθαίνω

7 Θυμήσου την καταγωγή των ναυτικών και του Ενδυμίωνα και συμπλήρωσε τις προτάσεις:

Το πλήρωμα του καραβιού ήταν από την Ο Ενδυμίωνας χάρηκε που συνάντησε τους ναυτικούς και ξανάκουσε μετά από χρόνια την γλώσσα.

Τα **κύρια ονόματα** που φανε-
ρώνουν τόπο ή καταγωγή και
ονομάζονται **εθνικά** αρχίζουν
με γράμμα.
Τα επίθετα που βγαίνουν από
εθνικά ονόματα όμως αρχίζουν
με γράμμα.

Παίζω με τις λέξεις

8 Γράψε σύνθετες λέξεις που αρχί-
ζουν από **αερο-** και τις ακούμε σε
ένα αεροδρόμιο:

.....
.....
.....

Φωτ/φία: από φυλλάδιο
του Διεθνούς Αερολι-
μένα Αθηνών

9 Βρες στο κείμενο τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων και αντίγραψέ τα:

σελήνη –

άνεμος –

πλοίο –

συντροφιά –

Γράφω σωστά

10 Αντίγραψε τις ερωτήσεις που έκανε ο Ενδυμίωνας στους ναυτικούς:

-

-

.....

.....

11 Κύκλωσε τα λάθη στις παρακάτω λέξεις και ξαναγράψε τες σωστά.

Ελληνική, ελληνίδα, γαλλίδα,
Γαλλικός, Γιαννιώτικος

.....
.....

Στο νησί του Αιόλου

Την επόμενη μέρα κινήσαμε και πάλι για το πολύπαθο ταξίδι μας. Αυτή τη φορά στο δρόμο μας συναντήσαμε το νησί του Αιόλου. Σ' αυτόν είχαν αναθέσει οι θεοί να φυλά τους ανέμους. Ο Αίολος μας φιλοξένησε κοντά του έναν ολόκληρο μήνα, μ' όλες τις τιμές. Όλο αυτό τον καιρό το παλάτι του αντηχούσε από τραγούδια, γέλια και χορούς. Και εγώ για ατέλειωτες ώρες τις νύχτες τού ιστορούσα τις περιπέτειες που είχαμε περάσει στον πόλεμο της Τροίας και μετά.

Όταν έφτασε πια ο καιρός για να φύγουμε, αφού μας ετοίμασε με στοργή όλες τις λεπτομέρειες του ταξιδιού, στο τέλος μού έδωσε ένα ασκί δεμένο πολύ σφιχτά και μου είπε: «Πρόσεξε καλά, Οδυσσέα!

Κανείς, μα κανείς, δεν πρέπει να λύσει αυτό το ασκί, γιατί εδώ μέσα έχω φυλακίσει την οργή όλων των δυνατών ανέμων. Το ασκί, λοιπόν, θα το φυλάς σαν τα μάτια σου. Σαν τα μάτια σου και ακόμα καλύτερα...», και μ' αυτές τις κουβέντες μάς αποχαιρέτησε...

Αυτή τη φορά παρέα με το Ζέφυρο κάναμε ένα ευτυχισμένο ταξίδι. Εννιά μέρες αρμενίζαμε σε μια καταγάλανη θάλασσα, που τα κύματά της παιχνίδιζαν και χρύσιζαν κάτω

από ένα γελαστό ήλιο. Τη δέκατη με χτυποκάρδι ανακάλυψα πως άρχισαν να φαίνονται σκοτεινοί όγκοι απ' τα βουνά της Ιθάκης και ανέβαιναν ψηλά καπνοί από τα τζάκια των σπιτιών της πατρίδας μου. Σ' αυτή τη χαρά που δεν περιγράφεται με λόγια χαλάρωσα τόσο απ' την κούραση και την αγωνία του ταξιδιού, ώστε ούτε κατάλαβα πότε αποκοιμήθηκα. Αμέσως οι σύντροφοί μου, που όλες αυτές τις μέρες τους κατάτρωγε η περιέργεια για το τι περιείχε το ασκί, νομίζοντας πως είχε χρυσάφι που θα το 'παιρνα μόνο εγώ, το έλυσαν γρήγορα γρήγορα και έσκυψαν πάνω του.

Τότε ουρλιάζοντας ανατριχιαστικά ξεχύθηκαν αμέσως όλα τα στοιχεία της φύσης και τους χτύπησαν καταπρόσωπο. Εγώ ξύπνησα

αλαφιασμένος* από τους κεραυνούς, που έπεφταν στο μεταξύ κοπαδιαστά με τρομαχτικό κρότο, και το σάλο που ξεσήκωναν τα κύματα καθώς χτύπαγαν με λύσσα το πλοίο μας. Για δευτερόλεπτα νόμιζα πως έχανα τα λογικά μου στο μέγεθος της αποκοτιάς* τους. Όμως, θέλοντας και μη, βάλθηκα στο τέλος να παλεύω μ' όλη αυτή την αντάρρα*, που είχε ξεσπάσει εξαιτίας τους.

Κάποτε βρεγμένοι ως το κόκαλο και τσακισμένοι από κούραση βγήκαμε και πάλι στο νησί του Αιόλου. Αλλά αυτή τη φορά μας έδιωξε οργισμένος. Μπήκαμε στα καράβια με

*αλαφιασμένος: τρομαγμένος

*αποκοτιά: απερισκεψία

*αντάρρα: θύελλα

τσακισμένο ηθικό και αρμενίσαμε
χαμένοι απ' τον προσανατολισμό
μας δέκα μέρες και δέκα νύχτες.

Ομήρου *Οδύσσεια*,
διασκευή Στέλλας Βογιατζόγλου,
εκδ. Χαρταετός, Α.Σ.Ε.

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Θυμήσου την ιστορία που διάβασες και σημείωσε (**Σ**) μπροστά από τις σωστές προτάσεις και (**Λ**) μπροστά από τις λανθασμένες.

- [] Ο Αίολος φιλοξένησε τον Οδυσσέα για ένα μήνα.
- [] Ο Αίολος έκλεισε σε ένα ασκί τον άνεμο Ζέφυρο.
- [] Ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του έφτασαν κοντά στην Ιθάκη.
- [] Η κακοκαιρία βούλιαξε το πλοίο του Οδυσσέα.

[] Ο Αίολος οργίστηκε με τον Οδυσσέα.

2 Πώς νομίζεις ότι ένιωσε ο Οδυσσέας όταν πλησίαζε στην πατρίδα του;

3 Πώς αντέδρασε ο Αίολος όταν στο νησί του επέστρεψε ο Οδυσσέας;

4 Περιέγραψε την κατάσταση του καιρού και της θάλασσας πριν ανοιχτεί το ασκί του Αιόλου και αφότου ανοίχτηκε.

Πριν

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μετά

Η ιστορία με λίγα λόγια

5 Πρόσεξε τις υπογραμμισμένες φράσεις και γράψε σε μια πρόταση τι λέει κάθε παράγραφος του κειμένου.

Την επόμενη μέρα κινήσαμε και πάλι για το πολύπαθο ταξίδι μας. Αυτή τη φορά στο δρόμο μας συναντήσαμε το νησί του Αιόλου. Σ' αυτόν είχαν αναθέσει οι θεοί να φυλά τους ανέμους. Ο Αίολος μας φιλοξένησε κοντά του έναν ολόκληρο

μήνα, μ' όλες τις τιμές. Όλο αυτό τον καιρό το παλάτι του αντηχούσε από τραγούδια, γέλια και χορούς. Και εγώ για ατέλειωτες ώρες τις νύχτες τού ιστορούσα τις περιπέτειες που είχαμε περάσει στον πόλεμο της Τροίας και μετά.

.....

.....

.....

Όταν έφτασε πια ο καιρός για να φύγουμε, αφού μας ετοίμασε με στοργή όλες τις λεπτομέρειες του ταξιδιού, στο τέλος μού έδωσε ένα ασκί δεμένο πολύ σφιχτά και μου είπε: «Πρόσεξε καλά, Οδυσσέα! Κανείς, μα κανείς, δεν πρέπει να λύσει αυτό το ασκί, γιατί εδώ μέσα έχω φυλακίσει την οργή όλων των δυνατών ανέμων. Το ασκί, λοιπόν,

θα το φυλάς σαν τα μάτια σου. Σαν τα μάτια σου και ακόμα καλύτερα...», και μ' αυτές τις κουβέντες μάς αποχαιρέτησε...

.....
.....
.....

Στο καράβι του Οδυσσέα

6 Είστε στο καράβι του Οδυσσέα. Ένας από σας είναι ο Οδυσσέας και οι υπόλοιποι είστε τα μέλη του πληρώματος. Ενώ ο Οδυσσέας κοιμάται βαθιά, εσείς συζητάτε αν πρέπει να ανοίξετε το ασκί του Αιόλου ή όχι. Στη συνέχεια ένας από τους συντρόφους αποφασίζει να ανοίξει το ασκί, οι άνεμοι απελευθερώνονται και ο Οδυσσέας ξυπνάει. Παίξτε τη σκηνή αυτή σύμφωνα

με τις οδηγίες που θα σας δώσει ο δάσκαλος ή η δασκάλα σας.

Μια ιστορία ζωγραφισμένη σε αγγείο!

7 Παρατήρησε τη ζωγραφιά στο αρχαίο αγγείο και αφηγήσου στην τάξη την περιπέτεια του Οδυσσέα που εικονίζει.

Αγγείο 5ου αι. π.Χ., από το βιβλίο της Έλσης Σπαθάρη *Αρμενίζοντας στο χρόνο*, εκδ. ΚΑΠΟΝ

Παίζω με τις λέξεις

8 Βρες στο κείμενο τις εκφράσεις: «θα το φυλάς σαν τα μάτια σου», «βρεγμένοι ως το κόκαλο» και εξήγησέ τες με δικά σου λόγια.

9 Βρες στο λεξικό σου τα συνώνυμα των λέξεων:

κρότος –

στοιχειό –

Το πολύπαθο ταξίδι του Οδυσσέα

10 Συμπλήρωσε τα κενά με το σωστό τύπο των παρακάτω επιθέτων. Χρησιμοποίησε κάθε επίθετο μόνο μια φορά. (πολυάριθμος, πολύτιμος, πολυβασανισμένος, πολύχρονος, πολυαγαπημένος, ~~πολυτάραχος~~)

Η ζωή του Οδυσσέα ήταν **πολυτάραχη** και οι περιπέτειές του

..... Οι

περιπλανήσεις του τον ταξίδεψαν σε όλη τη Μεσόγειο. Από τους

..... συντρόφους

του δε γλίτωσε κανείς. Μόνος και
..... επέστρεψε
στο του νησί.

Γράφω σωστά

11 Συμπλήρωσε τα λόγια του
Αίολου:

Ο Αίολος είπε στον Οδυσσέα ότι
κανείς δεν έπρεπε
..... , γιατί εκεί μέσα είχε
.....
..... Το ασκί
έπρεπε να το
..... και ακόμα καλύτερα.

12 Ένα λεξικό μπορεί να μας βοηθήσει για να ελέγξουμε ορθογραφικά λάθη. Διόρθωσε τις παρακάτω λέξεις με τη βοήθεια του λεξικού σου.

συνάντιση

αποκιμέμαι

αποχερετώ

λύσα

κόκκαλο

περιπαίτεια

Γεια σου χαρά σου Βενετιά

Γεια σου χαρά σου Βενετιά
πήρα τους δρόμους του νοτιά
κι απ' το κατάρτι το ψηλό
τον άνεμο παρακαλώ.

Φύσα αεράκι φύσα με
μη χαμηλώνεις ίσαμε
να δω γαλάζια εκκλησιά
Τσιρίγο και Μονεμβασιά.

Γεια σου χαρά σου Βενετιά
βγήκα σε θάλασσα πλατιά
και τραγουδώ στην κουπαστή
σ' όλον τον κόσμο ν' ακουστεί.

Φύσα αεράκι φύσα με
μη χαμηλώνεις ίσαμε
να δω στην Κρήτη μια κορφή
πόχω* μανούλα κι αδελφή.

Νίκος Γκάτσος,
Όλα τα τραγούδια, εκδ. Πατάκη

*πόχω: που έχω

**Θεόφιλος,
Μυτιλήνη
(λεπτο-
μέρεια),
Μουσείο
Θεόφιλου –
Δήμος
Μυτιλήνης.**

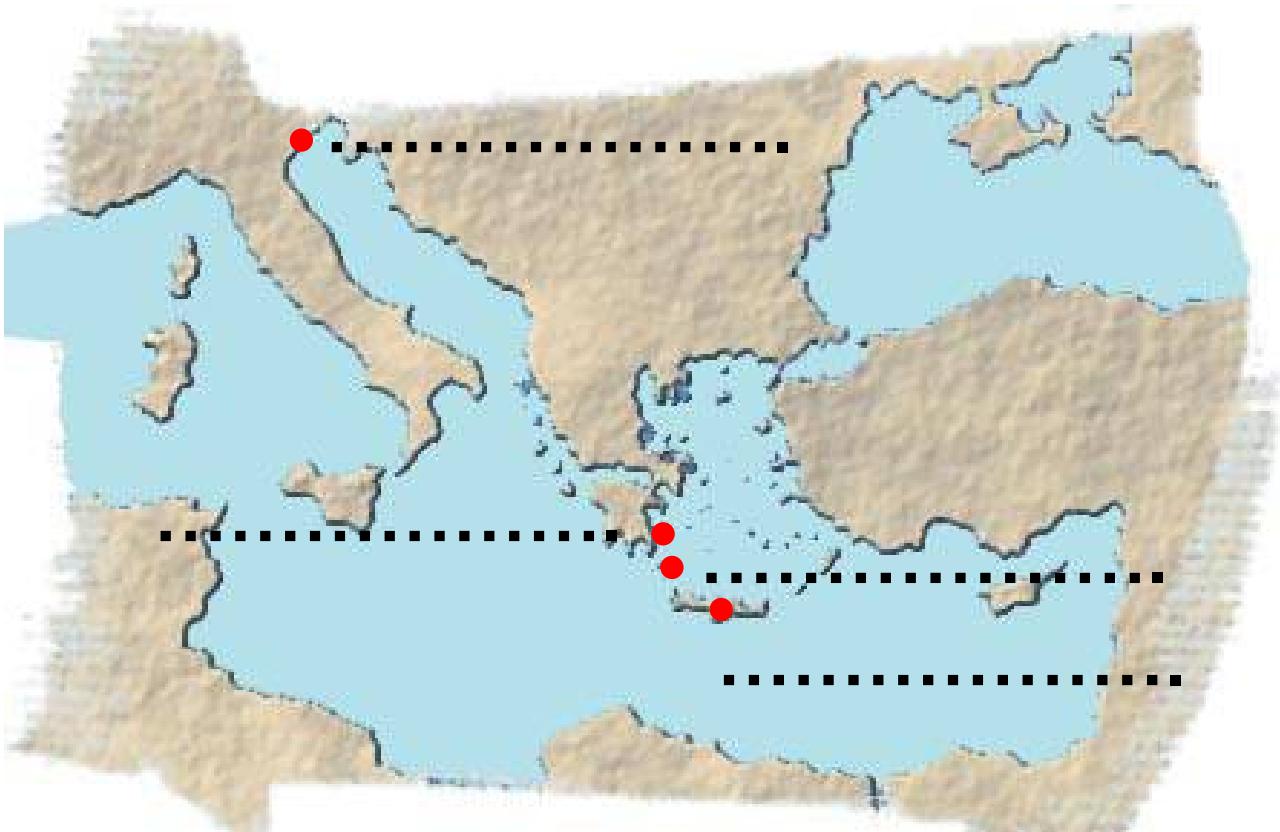
Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Από ποια μέρη περνά ο ναυτικός;

.....
.....

• Συζητήστε στην τάξη για τους τόπους που ίσως δεν έχετε ξανακούσει και βρείτε τις επίσημες ονομασίες τους.

- Σημείωσε στο χάρτη τα μέρη από τα οποία περνάει ο ναυτικός και χάραξε με μια γραμμή το ταξίδι του προς την πατρίδα.

2 Γιατί ο ναυτικός επιθυμεί να δει «στην Κρήτη μια κορφή»;

.....

.....

- Στην ιστορία του Οδυσσέα που διάβασες στο προηγούμενο μάθημα υπάρχει μια πρόταση με

μια παρόμοια εικόνα. Αντίγραψε
αυτή την πρόταση.

Τη δεκάτη

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 Αναζητήστε στο σχολείο ή στο σπίτι την ηχογράφηση του τραγουδιού που συνέθεσε ο Σταύρος Ξαρχάκος (από τη συλλογή: «Η κόκκινη κλωστή»). Στην ώρα της Μουσικής ακούστε κι άλλα τραγούδια με στίχους που έγραψε ο ποιητής Νίκος Γκάτσος.

Παίζω με τις λέξεις

Από πού κρατάς;

4 Συμπλήρωσε με τις λέξεις που ταιριάζουν.

Ο ναυτικός είναι
γιατί πατρίδα του είναι το νησί της
..... . Αν είχε γεν-
νηθεί στην θα ήταν
Κερκυραίος. Αν καταγόταν από τη
Θεσσαλονίκη θα ήταν
..... . Αν πάλι κρατούσε
από την Πάρο θα ήταν
κι αν ήταν από την Κύπρο θα ήταν
..... .

Ένα καράβι λέξεις:

5 Ένωσε τις λέξεις με το σημείο

του καραβιού που αντιστοιχούν. Συμβουλέψου το λεξικό σου και συζήτησε στην τάξη για τις λέξεις που δε γνωρίζεις.

Γράφω σωστά

6 Αντίγραψε την τρίτη στροφή του ποιήματος.

.....

.....

.....

.....

Λεξιλόγιο

Ταξιδεύοντας

Συμβουλέψου το λεξικό για την ορθογραφία των λέξεων.

- Γέμισε τις αποσκευές με τις κατάλληλες λέξεις.

Με τι ταξιδεύουμε (μέσα μεταφοράς)
πλοίο,

.....
.....
.....
.....
.....

Που θέλουμε να ταξιδέψουμε;
Πώς λέγονται οι κάτοικοί τους;
(χώρες – τόποι και κάτοικοι)
Ελλάδα, Έλληνας–Ελληνίδα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Όταν ταξιδεύουμε ανακαλύπτουμε
τις ομορφιές της φύσης,
..... **άγνωστα**
μέρη, **άλλους**
ανθρώπους,
.....

.....

.....

.....

.....

Πώς ήταν το ταξίδι;

ευχάριστο,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Πολυταξιδεμένος

- Συμπλήρωσε τα κενά με το επίθετο **πολύς**.

Θέλω να κάνω ταξίδια σε διάφορες χώρες της γης. Δε μου αρέσει όμως να ταξιδεύω σε μέρη τα οποία έχουν κρύο ή ζέστη.

Του κόσμου το ψωμί

- 1 Το πιο γλυκό ψωμί
- 2 Το πιο γλυκό ψωμί (συνέχεια)
- 3 Ψωμί
- 4 Καλή όρεξη!
- 5 Ο Καραγκιόζης φούρναρης

Γνωρίζουμε τις αγροτικές εργασίες, τους τρόπους παρασκευής του ψωμιού και αποκτούμε υγιεινές συνήθειες διατροφής.

Το πιο γλυκό ψωμί

Κάποτε ήταν ένας πλούσιος βασιλιάς, πολύ πλούσιος, που ό,τι επιθυμούσε η καρδιά του το 'χε. Όλα τα είχε, και τον έλεγαν ευτυχισμένο, ώσπου έπαθε μια παράξενη ανορεξία και δεν είχε όρεξη να βάλει τίποτα στο στόμα του. Σιγά σιγά αδυνάτιζε κι άρχισε να γίνεται γκρινιαρής και παράξενος. Πολλοί γιατροί επήγαιναν και τον έβλεπαν, μα τα γιατρικά τους τίποτα δεν μπορούσαν να του κάμουν. Η ανορεξία του βασιλιά όλο και κρατούσε, κι εκείνος αδυνάτιζε μέρα με την ημέρα. Τίποτα δε λαχταρούσε να φάει· ούτε «του πουλιού το γάλα», που λέει ο λόγος.

Όπου κάποια μέρα έτυχε να περνάει από το παλάτι του ένας ασπρομάλλης γέροντας φτωχός,

που ήτανε όμως σοφός κι ήξερε από γιατρικά. Του είπανε λοιπόν για το βασιλιά, κι ανέβηκε να τον δει.

- Μήπως κουράζεσαι, βασιλιά μου; τον ρώτησε.

- Τι λες, γιατρέ μου, του λέει ο βασιλιάς· όλη μέρα ξαπλωμένος απάνου στο θρόνο μου, ούτε το μικρό μου δαχτυλάκι δεν κουνώ.

- Μήπως έχεις έγνοιες και σκοτούρες για το λαό σου;
- Όχι, κάθε άλλο. Εγώ ζω ξέγνοιαστος και καρφάκι δε μου καίγεται για κανέναν!
- Μήπως επιθύμησες ποτέ σου κάτι και δεν μπόρεσες να το 'χεις;
- Ούτε κι αυτό! Βασιλιάς είμαι κι ό,τι γυρέψω το βλέπω μπροστά μου!...

Σκέφτηκε, σκέφτηκε λίγο ο γέροντας, ύστερα γυρίζει και λέει του βασιλιά: «Άκουσε, βασιλιά μου. Καθώς βλέπω, δεν έχεις τίποτα σοβαρό. Εκείνο που φταίει και δεν έχεις όρεξη να τρως είναι το ψωμί που σου δίνουν στο παλάτι! Να διατάξεις να σου φέρουν να φας το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου. Αν μπορέσεις να το 'χεις αυτό, τότε θα γιατρευτείς!»

Από την ίδια μέρα ο βασιλιάς έδωσε διαταγή στους φουρναραίους του παλατιού να ζυμώσουν και

να του ψήσουν «το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου!» Έπεσαν με τα μούτρα στη δουλειά οι ψωμάδες σ' όλο το βασίλειο, ποιος θα κάμει στο βασιλιά το γλυκό ψωμί! Ζύμωσαν με ζάχαρη κι ανθόγαλα κάθε λογής ψωμιά και του τα 'φερναν στο παλάτι να τα δοκιμάσει. Ούτε κι ήθελε να τα φάει. Το 'να του μύριζε, τ' άλλο του βρομούσε. Ώσπου μια μέρα, έξω φρενών ο βασιλιάς, έστειλε ανθρώπους του να πάνε να βρουνε το γέροντα και να τον ξαναφέρουνε μπροστά του. Έτσι λοιπόν κι έγινε.

- Θα σε κρεμάσω που με ξεγέλασες! του φώναξε ο βασιλιάς μόλις τον είδε.
- Γιατί, βασιλιά μου; τον ρώτησε ο γέροντας.
- Γιατί το ψωμί που είπες να μου φτιάξουνε να φάω δε μου έκανε τίποτα!

- Μπα; έκαμε ο γέροντας, φαίνεται πως το ψωμί που σου ζύμωσαν, δεν ήταν τόσο γλυκό όσο έπρεπε! Ο βασιλιάς ήταν πάλι έτοιμος ν' αγριέψει, μα είδε το γέρο που κάτι συλλογιζότανε, και περίμενε.

- Άκουσε, βασιλιά μου, του λέει ο γέροντας ύστερ' από λίγο. Αν θέλεις να δοκιμάσεις στ' αληθινά το ψωμί που θα σε γιατρέψει, πρέπει να 'ρθεις μαζί μου για τρεις μέρες μονάχα και να κάνεις ό,τι σου λέω. Αν δε γίνεις καλά, είσαι ελεύτερος να μου πάρεις το κεφάλι!

Κι ο βασιλιάς, παιδί μου, θέλοντας και μη, δέχτηκε να πάει μαζί με τον παράξενο γέροντα εκεί που του 'λεγε.

(συνεχίζεται) Δημήτριος Λουκάτος

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Ποια πρόσωπα συναντάς στο παραμύθι;

2 Τι συμβαίνει στο βασιλιά;

3 Στην πρώτη και δεύτερη παράγραφο του παραμυθιού υπογράμμισε τα επίθετα που περιγράφουν την εμφάνιση και το χαρακτήρα του βασιλιά και του γέροντα. Να τα γράψεις τώρα παρακάτω:

βασιλιάς:

.....

.....

.....

γέροντας:

.....

.....

.....

Παρατηρώ και μαθαίνω

Ο γέροντας συζητά με το βασιλιά

Ο γέροντας ανέβηκε να δει το βασιλιά.

- Μήπως κουράζεσαι, βασιλιά μου; τον ρώτησε.

- Τι λες, γιατρέ μου, του λέει ο βασιλιάς· όλη μέρα ξαπλωμένος απάνω στο θρόνο μου, ούτε το μικρό μου δαχτυλάκι δεν κουνώ.

- Μήπως έχεις έγνοιες και σκοτούρες για το λαό σου;

- Όχι, κάθε άλλο. Εγώ ζω ξέγνοιαστος και καρφάκι δε μου καίγεται για κανέναν!

Στον παραπάνω διάλογο ακούμε τα λόγια του γέροντα και του βασιλιά όπως ακριβώς τα είπαν, απευθείας. Στην περίπτωση αυτή λέμε ότι ο **λόγος** είναι **ευθύς**.

Οι υπηρέτες μαθαίνουν τα νέα

Ένας υπηρέτης, ο οποίος παρακολούθησε το διάλογο του γέροντα με το βασιλιά, ενημερώνει τους υπόλοιπους. Συμπλήρωσε τα λόγια του:

«Ο γέροντας ρώτησε το βασιλιά αν κουράζεται. Εκείνος του απάντησε ότι όλη μέρα είναι ξαπλωμένος στο θρόνο του και ούτε

.....

Στη συνέχεια ο γέροντας θέλησε να μάθει αν ο βασιλιάς είχε

.....

Ο βασιλιάς του είπε ότι ζει

.....

..... ».

Στο προηγούμενο κείμενο ακούμε τον υπηρέτη να μεταφέρει τη συνομιλία του γέροντα με το βασιλιά στους υπόλοιπους υπηρέτες. Στην περίπτωση αυτή ο διάλογος παρουσιάζεται σε **πλάγιο λόγο**.

Παίζω με τις λέξεις

4 Βρες στο παραμύθι τις παρακάτω φράσεις. Συζήτησε με το διπλανό σου ή τη διπλανή σου τι σημαίνουν και εξηγήστε τες στην τάξη.

- του πουλιού το γάλα
- καρφάκι δε μου καίγεται
- το μικρό μου δαχτυλάκι δεν κουνώ
- έξω φρενών
- το ένα του μύριζε, το άλλο του βρομούσε

5 Γράψε τα αντίθετα των παρακάτω λέξεων.

Αν δυσκολεύεσαι,
συμβουλέψου το λεξικό σου.

πλούσιος –

ευτυχισμένος –

γλυκό –

ανορεξία –

αληθινά –

Γράφω σωστά

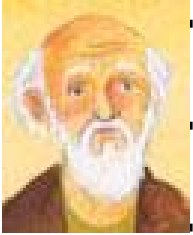
6 Αντίγραψε τα τελευταία λόγια του γέροντα προς το βασιλιά:

«Άκουσε, βασιλιά μου. Αν θέλεις

.....

.....

.....

».

7 Συμπλήρωσε τα **ι, η, υ** στις παρακάτω λέξεις και βάλε τόνο όπου χρειάζεται.

η τύχ___, η ευτ___χία,

ευτ___χισμένος -η -ο,

δ___νατός -ή -ό, αδ___νατος -η -ο,

αδυνατ___ζω, η ζύμ___, το ζυμάρ___,

ζ___μώνω

Το πιο γλυκό ψωμί (συνέχεια)

Φόρεσε ο βασιλιάς φτωχικά ρούχα και παλιοπάπουτσα, πήρε κι ένα μπαστούνι στα χέρια του κι έφυγε κρυφά από το παλάτι, μακριά, κι επήγανε στον κάμπο, εκεί που καθόταν ο γέροντας, σε μια καλύβα, μέσα σ' ένα χωράφι σπαρμένο.

Ξημερώνοντας, έδωκε ο γέροντας στο βασιλιά ένα δρεπάνι και του λέει: «Έλα να θερίσουμε!». Έπιασε ο βασιλιάς και θέριζε μες στο λιοπύρι ολάκερη μέρα. Έκαμε καμιά σαρανταριά δεμάτια στάχια. Ήρθε το βράδυ, πέσανε ξεροί να κοιμηθούνε. Ούτε φαΐ όλη μέρα ούτε τίποτα. Έμενε, βλέπεις, κι ο γέροντας νηστικός.

Την άλλη μέρα, πρωί πρωί, ξύπνησε ο γέροντας το βασιλιά

και του λέει: «Σήκω τώρα να πά-
ρουμε όλ' αυτά τα δεμάτια, να πάμε
στ' αλώνι να τ' αλωνίσουμε!». Κου-
βάλησε στην πλάτη του ο βασιλιάς
περισσότερ' από τα μισά, κι ύστερα
όλη μέρα, γκαπ γκουπ, τα κοπάνιζε
με το δάρτη*, ώσπου κάμανε το
στάρι σωρό, τ' ανεμίσανε και
το βάλανε στο σακί. Κι όλη μέρα
την περάσανε πάλε έτσι, νηστικοί κι
οι δυο τους, μόνο λίγο νερό ήπιανε
από τη στέρνα, που ήτανε κοντά
στην καλύβα. Πέσανε πάλι κουρα-
σμένοι το βράδυ και κοιμηθήκανε.

Την τρίτη μέρα, το χάραμα, ο γέ-
ροντας σήκωσε το βασιλιά: «Ξύπ-
να» του λέει «τώρα, να πάμε το στα-
ρι μας στο μύλο να τ' αλέσουμε!

*δάρτης: το εργαλείο με το οποίο
κοπανάνε τα στάχια για να βγει
το σιτάρι

Πάρ' το εσύ στην πλάτη σου, γιατί εγώ δεν μπορώ, και πάμε εκεί στην κορφή του βουνού, που 'ναι ο μύλος». Τι να κάμει ο βασιλιάς, αφού έτσι ήτανε η συμφωνία, φορτώνεται το σακί στην πλάτη, και κουρασμένος κι ελεεινός το κουβάλησε στην κορυφή. Τώρα αρχίνησε και να πεινάει, μα δεν έλεγε ακόμα τίποτα.

Αλέσανε το στάρι τους και, για να μην τα πολυλογούμε, γυρίσανε κατά το μεσημέρι στην καλύβα, πάλι ο βασιλιάς φορτωμένος τ' αλεύρι. «Έλα τώρα να ζυμώσουμε» του λέει ο γέρος. Ξεχώρισε ως δέκα λίτρες αλεύρι, το 'ριξε στη σκάφη κι έβαλε το βασιλιά να ζυμώνει. Ύστερα τον έστειλε στο λόγγο να κόψει ξύλα, κι αργά κατά το βράδυ βάλανε κι εκάψανε το φούρνο, για να ψήσουνε τρία τέσσερα καρβέλια. Ο βασιλιάς τώρα πεινούσε κι

επερίμενε τότε να ψηθούν τα ψωμιά για να φάει! Μα πιο πολύ τα λιμπιζόταν* όταν άρχισε να βγαίνει από το φούρνο η μυρωδιά τους. «Πεινάω πολύ» λέει του γέρου. «Περίμενε και θα φας!» του απάντησε εκείνος.

Σε λίγο βγήκανε τα καρβέλια, αχνιστά και ροδοψημένα. Σαν πει-

*τα λιμπιζόταν: επιθυμούσε να τα φάει

νασμένος λύκος τότε ο βασιλιάς άρπαξε το καρβέλι, το έκοψε με τα χέρια του κι άρχισε να τρώει.

Μα με την πρώτη μπουκιά που κατάπιε, το πρόσωπό του έγινε κόκκινο από χαρά και φώναξε: «Μάλιστα! Αυτό είναι το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου! Κι όμως ούτε μια κουταλιά ζάχαρη δεν έριξα στο ζυμάρι του!». Τότε ο γέροντας χαμογέλασε και του είπε: «Βασιλιά μου, πρέπει να ξέρεις πως η ζάχαρη του ψωμιού σου ήταν ο ιδρωτας που έχυσες για να το φτιάξεις. Τώρα είσ' ελεύτερος να ξαναπάς στο παλάτι σου. Κοίτα μονάχα να δουλεύεις αποδώ κι εμπρός και θα δεις πως η όρεξη δε θα σου λείψει».

Ο βασιλιάς ακολούθησε την ορμήνια* του γέροντα. Όταν γύρισε

*ορμήνια: συμβουλή

στο παλάτι του, δούλευε κάθε μέρα για το λαό του. Εκατέβαινε και στον κήπο του γι' άλλες δουλειές, κι από τότε γιατρεύτηκε από την ανορεξία κι έτρωε καλά. Μακάρι να τρώγαμε κι εμείς έτσι!

Δημήτριος Λουκάτος,
Νεοελληνικά λαογραφικά κείμενα,
εκδ. Δαίδαλος – Ι. Ζαχαρόπουλος

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Τι εποχή νομίζεις ότι πήγε ο βασιλιάς στην καλύβα του γέροντα; Από πού το συμπεραίνεις;

2 Υπογράμμισε στο κείμενο τις εργασίες που έκανε ο βασιλιάς για να φτιάξει ψωμί.

3 Γιατί φάνηκε του βασιλιά ότι έφτιαξε το πιο γλυκό ψωμί του κόσμου;

4 Τι διδάχθηκε ο βασιλιάς από την περιπέτειά του;

5 Τι σου άρεσε στο παραμύθι που διάβασες;

Παρατηρώ και μαθαίνω

Ξημερώνοντας, έδωσε ο γέροντας στο βασιλιά ένα δρεπάνι και του λέει: «Έλα να θερίσουμε!».

Όταν θέλουμε να γράψουμε τα λόγια κάποιου ακριβώς όπως τα λέει, βάζουμε διπλή τελεία (:) και τοποθετούμε τα λόγια του σε εισαγωγικά (« »).

Οι ήρωες ζωντανεύουν

6 Είσαι ο γελωτοποιός του βασιλιά και αφηγείσαι στην μαγείρισσα τι συνέβη στον βασιλιά με λίγα λόγια. Η αφήγησή σου προκαλεί γέλια στη μαγείρισσα.

7 Χωριστείτε σε ζευγάρια. Ο ένας σας θα υποδυθεί το βασιλιά κι ο άλλος το γέροντα. Ο δάσκαλός σας διαβάζει το παραμύθι και εσείς παρουσιάζετε με παντομίμα ό,τι κάνουνε οι δύο ήρωες.

Το παραμύθι κάνει κύκλο

8 Καθίστε σε κύκλο και προσπαθήστε να διηγηθείτε το παραμύθι με δικά σας λόγια. Ο καθένας σας θα

λέει μόνο από μία πρόταση. Κάνει ένας την αρχή και ο επόμενος συνεχίζει από εκεί που σταμάτησε ο προηγούμενος. Παίρνετε το λόγο με τη σειρά μέχρι να ολοκληρωθεί η διήγηση του παραμυθιού.

Παίζω με τις λέξεις

Εργαλεία του θεριστή

9 Ένωσε τα εργαλεία με τα ονόματά τους και τη χρήση τους.

δάρτης

θέρισμα

δρεπάνι

αλώνισμα

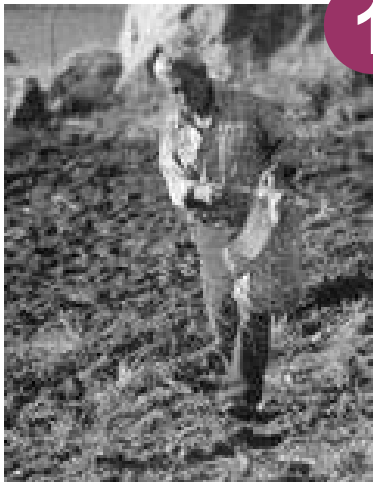
δικράνι

λίχνισμα

Αγροτικές εργασίες

10 Βάλε λεζάντες στις φωτογραφίες.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Φωτ/φίες 1, 2: Χ. Καζόλης, από το βιβλίο *Λήμνος: Εικόνες και φύση*
Φωτ/φία 3: Β. Παπαϊωάννου και φωτ/φίες 4, 5: Δ. Τλούπας από το βιβλίο της Εύης Π. Βουτσινά *Το ψωμί*, εκδ. Τροχαλία

Η ακροστιχίδα των δημητριακών

11 Συμπλήρωσε την ακροστιχίδα στη σελίδα 86 για να δεις πώς

αλλιώς λέγονται τα δημητριακά.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

1. Το δημητριακό που θέρισε ο βασιλιάς.
2. Με αυτό το εργαλείο θέρισε ο βασιλιάς (αντίστροφα).
3. Τα δημητριακά είναι για τον άνθρωπο βασική ...
4. Αυτή η θεά έδωσε το όνομά της στα δημητριακά (με άρθρο).
5. Το δημοφιλέστερο δημητριακό της Ασίας.
6. Παράγεται στο μύλο.

Από το σπόρο στο ψωμί

12 Αρίθμησε τις εργασίες με τη σειρά που γίνονται. Στη συνέχεια ταίριαξε τις δουλειές με τα ρήματα της παρένθεσης (αλέθω, αλωνίζω, θερίζω, λιχνίζω, σπέρνω, ~~οργώνω~~, ζυμώνω, φουρνίζω)

[**1**] Σκάβω το έδαφος με αλέτρι.

οργώνω

[] Βάζω το ψωμί στο φούρνο για ψήσιμο.

[] Σκορπίζω σπόρους στη γη για να βλαστήσουν.

[] Κάνω τον καρπό των σιτηρών αλεύρι.

[] Χτυπώ τα σιτηρά για να βγει ο καρπός από τα στάχυα.

[] Ανακατεύω τα υλικά και φτιάχνω ζυμάρι.

[] Κόβω τους βλαστούς των σιτηρών.

[] Πετώ ψηλά τα αλωνισμένα σιτηρά για να χωριστεί ο καρπός από το άχυρο.

Γράφω σωστά

13 Γράψε τι φώναξε ο βασιλιάς, μόλις κατάπие την πρώτη μπουκιά:

«.....
.....
.....
.....
.....»

14 Συμπλήρωσε τα κενά με **ο** ή **ω**
και βάλε τόνο όπου χρειάζεται.

το χ__ράφι, το αλ__νι,

ο γέρ__ντας, η κ_ρυφή,

ο ιδρ__τας

Ψωμί

Καλόδεχτο το φόρτωμα που
θα 'ρθει από το μύλο,
πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο,
πρώτη χαρά της σκάφης.

Ζυμώνουν τ' ανασκουμπωτά
της πρωτονύφης χέρια
και πλάθουν τα πρωτόπλαστα
ψωμιά με τις παλάμες
μες στην καλοπελεκητή πινακωτή* -
προικιό της.

Το φούρνο καίει τεχνίτισσα
στο φούρνο η γριά κυρούλα,
ξανανιωμένη, αφήνοντας
τη συντροφιά της ρόκας* .

*πινακωτή: μακρόστενη ξύλινη
σκάφη με χωρίσματα όπου φου-
σκώνουν τα ψωμιά πριν ψηθούν

Ω, βραδινό συμμάζεμα στο σπιτικό
κατώφλι,
καρτέρεμα ανυπόμονο
του πυρωμένου φούρνου!
Κι ω, μέθυσμα απ' τη μυρωδιά
πρώτου ψωμιού, που αχνίζει
κομμένο από το γέροντα παππού,
χωρίς μαχαίρι,
και μοιρασμένο στα παιδιά,
στις νύφες και στ' αγγόνια!

Και συ, θυσία των ταπεινών
στη Θεία την καλοσύνη,
σημαδεμένο ανάμεσα
με του σταυρού τη βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο,
της Εκκλησιάς μεράδι* ,

*ρόκα: ξύλινο ραβδί στην άκρη του
οποίου τύλιγαν μαλλί ή βαμβάκι για
να κάνουν νήμα

*μεράδι: το μερίδιο

που θα κοπείς την Κυριακή μες
στ' αργυρό αρτοφόρι
και στ' άγιο δισκοπότηρο
με το κρασί θα σμίξεις!

Γεώργιος Δροσίνης, «Ψωμί», από
το βιβλίο του Θ. Α. Γιαννόπουλου
Νεότερη Σχολική Ανθολογία,
εκδ. Χ. Τεγόπουλου – Ν. Νίκα

Θεόφιλος, *Μέγα αρτοποιείο*, Μουσείο Θεόφιλου – Δήμος Μυτιλήνης

Ξεκλειδώνω το κείμενο

1 Υπογράμμισε λέξεις, φράσεις και

στίχους, που έχουν σχέση με τον τίτλο του ποιήματος.

2 Τι κάνει καθένα από τα πρόσωπα του ποιήματος;

3 Βρίσκεις ανάμεσα στα πρόσωπα του ποιήματος.

- Τι βλέπεις;
- Τι ακούς;
- Τι αγγίζεις;
- Τι μυρίζεις;
- Τι γεύεσαι;

4 Τι σημαίνει ο στίχος «Και συ, θυσία των ταπεινών στη Θεία την καλοσύνη»;

Παίζω με τις λέξεις

5 Ταίριαξε τις λέξεις με τη σημασία τους στην επόμενη σελίδα.

αρτοφόρι

- ο μικρός άρτος που προσφέρεται για το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας
- το σκεύος όπου φυλάει ο ιερέας τον αγιασμένο άρτο

Λειτουργία (πρόσφορο)

- το μικρό κομμάτι άρτου που μοιράζει ο ιερέας μετά τη θεία λειτουργία

αρτοκλασία

- ειδική τελετή σε μεγάλες γιορτές, κατά την οποία ο ιερέας ευλογεί τους πέντε άρτους που προ-

άρτος

- σφέρουν οι πιστοί
- το ψωμί της αρτοκλασίας που κόβεται σε μεγάλα κομμάτια και μοιράζεται στους πιστούς

αντίδωρο

Φωτ/φία: Ν. Ψιλάκης,
από το βιβλίο των
Ν. και Μ. Ψιλάκη
Το ψωμί και τα γλυκί-
σματα των Ελλήνων,
εκδ. ΚΑΡΜΑΝΩΡ

Σύνθετα

6 Κύκλωσε το όμοιο μέρος των σύνθετων λέξεων:

πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο,
πρωτονύφη, πρωτόπλαστα.

- Με το ίδιο συνθετικό γράψε και άλλες σύνθετες λέξεις. Μπορείς να συμβουλευτείς και το λεξικό σου.

.....

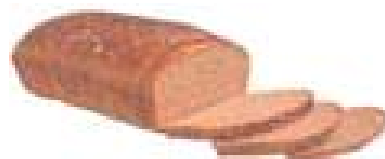
.....

.....

.....

7 Ψάξε στο κρυπτόλεξο για το ψωμί...

- που είναι στρογγυλό
- της Καθαρής Δευτέρας
- με οχτώ σπόρους
- με ελιές
- που έχει μακρόστενο σχήμα
- της Θείας Ευχαριστίας
- που περιέχει τυρί

Ο	Κ	Τ	Α	Σ	Π	Ο	Ρ	Ο
Ρ	Α	Τ	Κ	Γ	Ω	Χ	Ε	Π
Φ	Ρ	Α	Ν	Τ	Ζ	Ο	Λ	Α
Υ	Β	Η	Λ	Ε	Τ	Β	Ι	Ξ
Ξ	Ε	Π	Ο	Ι	Ν	Γ	Ο	Ε
Ζ	Λ	Α	Γ	Α	Ν	Α	Ψ	Ρ
Ω	Ι	Ρ	Ι	Θ	Κ	Δ	Ω	Ι
Ο	Τ	Υ	Ρ	Ο	Ψ	Ω	Μ	Ο
Π	Ρ	Ο	Σ	Φ	Ο	Ρ	Ο	Σ

Γράφω σωστά

8 Αντίγραψε τη στροφή του ποιήματος στην οποία περιγράφεται η διαδικασία παρασκευής του ψωμιού.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9 Συμπλήρωσε τα **υ, ι, η** και βάλε τόνο όπου χρειάζεται.

ο μ__λος, το βράδ__, το βραδ__νό,
αργ__ρός –ή –ό, το δισκοπότη__ρο,
η ν__φη, η θ__σία, η καλοσ__νη

Περιεχόμενα

Ήτανε μια φορά...

1. Τα ταξίδια του παππού μου7
2. Τα ταξίδια του παππού μου
(συνέχεια)16
3. Μια αληθινή ιστορία28
4. Στο νησί του Αιόλου41
5. Γεια σου χαρά σου Βενετιά ...54
- Λεξιλόγιο61

Του κόσμου το ψωμί

1. Το πιο γλυκό ψωμί66
2. Το πιο γλυκό ψωμί
(συνέχεια)77
3. Ψωμί92

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.